

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 8-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délután. Ára évi nyolcra 8 fl. o. 6. Hirdetési ár: 5 hasáboz sorért 1-3r 7 kr., 2-6r 6 kr., 3-6r 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelendő.

A „nyilteér” cikkek sora után 30 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőhöz csatolandó.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Észrevételek az Erdélyben felállítandó reáliskolákat illetőleg.

I.

Nem hiszem, hogy joggal elvithassza valaki nemzetünknek azon tapintatos eljárását, mely a nevelés- és tanügyet illetőleg már századokon át nyilvánult.

Azon sötét, de mind a mellett költői korszakban, midőn a várúr még szígyenlettel a kard helyett tollat forgatni, ifjainknak a híres Balassa Bálint-ként:

„A nagy széles mező
S a szép ligeterdő
Sétáló palotájok;
Az útnak lésze
Kemény harcok helye
Tanuló iskolájok.”

A vallási viták korában, egy Bethlen és Rákóczi alatt, midőn a fejedelem mondhatni egyházfőül, a tanácsnokok presbiterekül valának tekinthetők, s a lelkiismereti szabadság egy-egy elvét tömegesen ontá vért a nemzet: nevezetes hittani iskolák alakultak, melyekben a fejedelem fiai is ezrével tanultak be a bibliai verseket.

Végre, midőn a harcok korszaka hanyatlani kezdett; a nyers erő kifejtése s a bibliai locuok tudása nem látszottak többé elegendőnek a nemzet jövőjének megalapítására; midőn addig névszerint is alig ismert tudományoknak, iparágoknak egész csoportjáról nyert tudomást a tanárságra készülő akadémita: egy Apáczai s mások személyében előállottak az encyclopedisták, s tanodáinkat néhány év alatt valóságos kis egyetemekké alkották, melyekben most már a klasszikus és élő nyelveken kívül mathesis, földrajz, természettudományok, bölcsészett, történa stb. egyszerre s el lehet mondani bámulatos sikerrel kezdték taníttatni.

És ez encyclopedikus elrendezés kétségen kívül egészen a közelebbi időkig megfelelő volt azon nemzet fiatal értelmiségének, melynek egyénei, akár lelkész, akár orvos, ügyvéd vagy megyei hivatalnok lett belőlök, nem nélkülözhetők sem a klasszikus ismereteket, sem a bölcséleti vagy államtudományokat, — mert belőlök kellett kitelni a minden időben kész tanácsadóknak, a gazdának, sőt sokszor az államférfiúnak is.

Megtörtént, hogy a lelkész vagy tanár egy nap tanári emelvényén, másnap a megye gyűlésén s harmadikon talán az ország törvényhozói között hallatá szavát.

Forradalom után nemzetünk egyszerre leszorítottat, vagy nemes resignációval önkényit lezserült a közigazgatási térről, s így a lelkészin kívül az orvosi és feligmeddig az ügyvédi pálya maradt fenn, miért független, tudományos készütséget igénylő: ellenben az ipar már csak a folyvást nevelkedő adók miatt is egyre nagyobb hódításokat tett hazánkban; a mezőgazdaság pedig egyelőre azon egyetlen irigylendő pályául tűnt fel, melyről a római költő oly lelkesedve énekelte a „Beatus illi”.

A legutóbbi években meg-megtette ugyan a politika kacintásait; de a nemzet belefáradt az egymást érő csalódásokba s lassanként minden józanon gondolkodó kezdi belátni, hogy éppen ez a kacsingató Lölygyecske az, ki sohasem szokta az emberek által felállított eszményképeket tökéletesen betölteni.

Másfelől a terméketlen évek dacára is mind főlebb esigázott adók gazdaságunkban egyre nagyobb erőfeszítést igényeltek, míg a hazánkat kereszttül-kasul elhaláztott táviró-sodronyok s a közeledő vasutak intő képeinek látszottak arra nézve, hogy ifjaink szélesebb látókört nyerve ne csak a — nálunk ugy is szűken fizető — tudós pályákat öznöljék el, hanem a hajdani alszemermet levetkezve, forduljanak a milliókat csorogató iparvállalatok felé.

Mindezek szüleménye igen természetesen az eszközök szükségének érzete lett, s innen származott a közvéleménynek untalan felkiáltó szava a reáliskolák érdekében.

II.

Lássuk, teljesen jogos és helyes-e ez a felkiáltás?

Kétségbevonhatatlanul áll, hogy Erdély tudományos tanintézetekkel nemcsak eléggé, hanem mértéken fölül is el van látva.

Az 1865-ki kimutatás szerint ugyanis van 27 al- és felgymnasiuma; a mostan keletkező maros-vásárhelyivel 3 jogakademiája. A gymnasiumok közül 14 fel- és 13 algymnasiuma, s a felgymnasiumoknak nevezettek közül néhány oly főtanoda, mely a külföldön ugynevezett kis egyetemekkel vetethető össze.

A tanuló ifjuság összege 1865-ben az 5000-et meghaladta s még folyvást növekedben van, mely az összes tanulószámával arányitva oly kedvező — vagy talán kedvezőtlen viszonyt mutat fel, minő talán egész világon nem létezik.

Különösen áll ez a magyar nyelvű tanulókra nézve, mert az egész nemzetet s a tanulók összes számát tekintve, 262 lakóra esik egy tanuló.*)

Ez az arány ugyan, hála istennek, nem a gymnasialis tanulókra vonatkozik; de a nélkül, hogy részletes számításal untatnók az olvasót, ki mernők mondani, hogy kivált tekintve az erdélyi magyarság félmilliónyi s a százság 180,000-nyi számát, mint a mely két nemzet adja a gymnasiumi növendékek contingensét; de különösen a mindennemű tanulókra tévén az összehasonlítást, oly tete-mes számarány jöne ki, minőt a 144 gymnasium s 33 progymnasiummal dicsekvő Poroszország sem mutathatna fel.

Az elmondottakból kitűnik, hogy egy nevezett tudós iskolánk nagyon is feles számmal vannak.

De vajlon ugyanez mondható-e polgári, gazdasági, kereskedelmi és reáliskoláinkról?

Mindenki jól tudja, hogy a szász atyafiaink s egy pár tehetősebb városunknak polgári iskolái s tudományra az egy brassói és gyergyó-szt-miklósi teljes reáliskolát le-számítva, nincs is miről beszéljünk.

Már pedig ekkora országnak, mint Erdély, még jelen helyzetében is képtelenség annyi lelkészt, tanárt, orvost, ügyvédet stb. tartani el, mennyi növendék tudós iskoláinkból kikerül; tévén e szám, ha csak 10 évet is veszünk egy nemzedékre 50,000 embert. Vagy csak azért teremtsünk a hivatalokat, hogy legyen hova elhelyeznünk embereinket? Vagy megfordítva, teremtsünk oly osztályt, mely bir ugyan több oldalú képességgel, de nem talál tért, melyen azt hazája- és önmagára nézve érvé tegye? Mert a harmadik eset csak az lehetne, hogy akadon számunkra is egy újkori Bach vagy Schmerling, ki hivatalnokainknak, mint a cseheknek, egy második ország kapuit nyissa meg.

Azt hiszem, minden józanon gondolkodó belátja, hogy a szükség itt van, mely növendékeinknek más irányban növelését is sür-gösen követeli.

De a szükség valódi lételének átértése és átérzése után, azonnal két kérdés merül fel előttünk?

1. Minő renddel lép fel e szükség hazánkban; minő tanintézetek azok, melyekre előbb van szükség, s melyek felállítására kevésbé égető?

2. Minthogy efféle ügyekben nemcsak a szó, hanem az írás is elrepül, ha a létesítés útját is ki nem tudja mutatni; miként lehetne a legszükségesebbeket legkönnyebben, olcsóbban és célszerűbben létesíteni?

III.

Lássuk az első kérdést.

Félek, hogy mintán az erdélyi lapokban többnyire csak a reáliskolák szükségét hal-lottam pengetni, nézetem az eddig nyilatko-zott közvéleményétől némelyekben eltér.

A reáliskolák szükségét Erdélyben én is belátom, de nem teszem éppen első helyre. Elmondom okaimat.

A reáliskolák a polytechnikumra készít-nek elő; a technikus előtt pedig még eddig Erdélyben alig nyílik egyéb az egyetlen mér-nöki és építési pályánál. És ez a pálya sem nagyon sok rózsával kecsegtet még eddig.

Erre azt mondja valaki, hogy hát a gyárak, hát a leendő vasút és már meglevő telegráf-hivatalok? stb.

A mi a gyárakat illeti, azok felállítás-a kétségtelenül kívánatos lenne; de az pénzti igényel; a technikus pedig csak szellemi erő-vel járulhat; ki fogja adni az anyagit? Be-

*) Konek: A magyar korona országainak statisztikai kézi könyve.

szélünk fel nem fedezett, fel nem használt kincsekről; de ezekhez mindenekelőtt pénz és sok pénz kell; az pedig, mint mondani szokták, legkevesebb. Mihelyt ez lesz, válik ki a tudós iskolák növendékeiből is ember-re, kivált a természettudományok jelen tan-köre mellett.

A mi a vasutat illeti, ez, lehet, néhány év alatt létrejö: de ha politikai helyzetünk a jelenlegi marad, éppen ugy behozza magá-val az is idegen nyelvű hivatalnokait, még talán fogadósait és pinczéreit is, mint a táv-írda, melynél alig hiszem, hogy talán néhány százsz hivatalnokot leszámítva, hazaifak telje-sítnének szolgálatot.

Távol legyen tőlem, hogy azért a reál-iskolák felállítását helyeseknek ne tartsam; csak nem ezt tartom első szükségnek.

Bebizonyításul ime egy második ok. En magam is jártam pár évig polytechnikai órák-ra; több mint nyolcz éven át pedig reálisko-lás növendékeim voltam; de voltak egyszer-smind gymnasiumbeliek is.

Volt reá eset, hogy a gymnasiumot vég-zett, technikai pályára határozta magát s be-lépvén a budai polytechnicum előkészítő osz-tályába, helyét csak oly jól megállotta, mint a reáliskolákat végig járt növendék. Sőt polytechnikai tanár szava után mondhatom, hogy a gymnasiumok sok jeles technikust adtak a polytechnicumnak.

Ez azonban nem akarja azt jelenteni, hogy a reáliskolák fölöslegesek; csupán any-nyt, mennyit a valóságban ér, hogy ha va-lódi hivatást érez, gymnasialis növendékből is lehet ügyes technikus; és hogy míg a sürgetőbbekről gondoskodunk, addig — kü-lönösen az önálló reáliskolák felállítására kés-hetik.

Mert a technikus nem teremője az in-dustriának, hanem végrehajtója a már léte-zőnek. Előbb hát nagyobb ipart kell terem-tenünk; előbb pályát nyitnunk, — ne féljünk lesz aztán pályázó.

Erdély, a mint ma áll, nem iparos or-szág, s félek csalódnak azok, kik a késő jövőben is per excellentiam azt látnak ki belőle.

Hol van itt az a roppant mennyiségű vas és kőszén, mely Angliát vagy Belgiumot, Csehországot tisztán a gyáriparra utalja? Le-het, hogy talán még nincs feltalálva; de én félek, hogy legalább oly telepekben, melyekre századok iparát lehetne fektetni, mint amott, sohasem is lesz.*) Különben csak mégis je-lét látnók gyűjteményeinkben. Az arany- és kén-bányászat pedig ma már nehezen emel-heti fel egy ország tönkretett jólétét.

Nézetem szerint tehát egyelőre, míg ta-lán az áldott föld ily gazdag szén- és vas-bányákat tár fel előttünk, az alsóbb iparra vagyunk hivatva.

Ennek ágai lehetnének: erdeink, hava-saink gyári értékesítése, vászon-gyárak fel-állításra, tehát len, kender s talán selyem-gyapju-termesztés, feldolgozás s a közönsé-ges kézművek felvirágoztatásán kívül, a mező-gazdaság, okserű barom-, méh-tenyésztés, borászat. És mi mindezeknek emeltyűje le-gyen, a kereskedelem.

Ha sikerült valakit a fennebbiek igaz-ságáról meggyőznöm, s pedig azt hiszem, erre nézve csak elfogulatlan körültekintés kell; akkor a sorozattal azonnal készen le-szünk:

— Jó polgári és kereskedelmi iskolák nagyobb és tehetősebb városainkban.

— Pár, ha mindjárt alsóbb fokú gaz-dasági tanintézet az erre legalkalmasabb he-lyeken.

Egy erdész-akadémia;

— s végül két-három al- és felreáliskola.

Most még e két kérdés van hátra: mi-ként és hol?

Pár szó a maga idejében.

E lapok olvasói értesülve vannak már a nagy-beckereki congressusról, (?) melyben a szerb nemzet fiai (?) azon határozatot hoz-ták, hogy a kormányhoz egy felirat készít-tessék, melyben kérni fogják, miszerint a magyar ministerium kinevezése alkalmával, a különféle nemzetiségeket is kérdeznék meg.

*) Utóbbi időkben a hunyadmegyei Sylvögy kőszén-leveiről van szó. Bár a beszéd terjedelmében lenne igaz.

Az értekezlet vezére Stratimirovits György volt; a ki e téren, melyen áll, isme-retes. Természetes, hogy az ő programja szerint, minden töredék népnek, álljon az bár csak egy millióból, mint a melynek ne-vében ők beszélnek, egy külön országot kell képeznie, de józan ész szerint mindazok, legyenek bár a magyar, szerb, horvát, tót, vagy német ajku testvérek közül is; kiket egy anya szült, egy anya nevelt s táplált, egy politikai nemzetet képző ország fiai is vagyunk, s hogy e nézetünk nem téves, iga-zolja azt Stratimirovits Dániel, a vezéradó ur rokonának következő a lapokban már megjelent tiltakozása is.

Tiltakozás Stratimirovits György és a nagy-beckerekiszerb agitatók ellen.

Az ezen éves magyar alkotmány mintegy két-százada minket is befogott kebelébe, és azóta jó s balsorsban magyar testvéreinkkel együttesen el-veztük jóitékonyágát, küzdve néha a gonosz ellen, míg végre testvéri egyetértésünk közbe furakodott a rossz szellem, megrontá a testvéri szeretet leg-szebb kötelékét csak hogy a zavarban halászat könnyű szerével saját érdekét előmozdithassa. Hány derék apostol lett megkövezve, kik a jövő boldog-ság fonálát fűzve, az egyetértést elősegíteni akar-ták, fájdalom a rossz szellem győzött, a gonosz küdellemnek azonban véget vetettek mindkét nem-zet bölcs férfiai, kik belátva a messze jövőbe, nemzetbeliök közt az egyetértés üdvözhöz malaszt-ját terjesztve, ismét a béke olajága díszlett Szent István szabad országában.

Az utolsó bus emlékü harcz-történeti esemény, hogy egyik magyar népköltő szavait idézzem:

„Mig egymást martuk szennyos kőnczokért,
Mint személen a súlyos ebek,
Azt vettük észre csak, hogy ezalatt
Az oroszánok itt termettenek;
Jött a tatár, jött a török redék,
Isten csodája, — hogy még áll hazánk!”

Hogy e történeti esemény utolsó volt, arról az anyai csalódonon keresztül ment nemzetiségek jó-zansága kezeskedik; följegyeztetett a történelemben minden következményeivel: bár e lapot kiszakaszt-hatnám, vagy az örök feledés sötét fátyolát von-hatnám fölé, hogy ne láttassék a lélekszegénység, az embertelen igazítás, melynek a különféle nem-zetiségek meghódoltak. Ne látszanék a kiskorúság, mely a saját magunk által készített jármot nya-kunkra illeszté! Megaláztatunk, alávetvén minden jogainkat bécsi érdekeknek, — és mindezért azzal jutalmazták, a mivel a felkelt magyarokat.

A megcsalódás napjaiban adatak szerb fér-fiak, kik a kormányt figyelmeztetve kérték nem új, de régi jogaink megtartására, — de hasztalan.

Panaszainkat mellőzve láttuk, türtünk és szen-vedtünk idáig, a nagy adó terhe alatt már-már összeroskadunk; szenvedünk magyar testvéreinkkel együtt.

1861-ben a legszebb útról tereltettünk le, szét-oszlott az országgyűlés eredménytelenül, megtaga-dattak az ország legfőbb jogai, ismét 5 évig szen-vedtünk. Végre a további lehetetlenséget a kormány is belátva, az ország képviselőitének közreműködé-sével a legutóbbi harcz szerencsétlen kimenetele után akart és akar a birodalom sorsán segíteni.

Mint hallatszik, a háború közbejöttével elna-polt magyar országgyűlés ismét összehívatik, a megkezdett nagyszertű művet céljához vezetendő; azalatt, mint a hir szárnyain terjed: új mozgalmat hallunk, Becskereken szerbekből álló tanácskoz-mány lenne összehívva, melynek főczélja ő Felsége elé egy felterjesztendő kérelem kidolgozása, kéret-nék ebben: hogy a magyar bizalmi férfiak Bécsbeni munkálkodása folytán kinevezendő magyar minis-terium kinevezetése előtt kérdeztetné meg ő Fel-sége e tárgyban a többi nemzetiségeket is, és e kérelem a szerb nemzetiség nevében lenne felter-jesztve.

Ha ez való? mert a haraszt nem mozog hiá-ba, az esetben alulirt, mint a szerb nemzet tagja-több rokonörmű társaival ezen eljárás ellen tiltá-kozik, nem csak mint a szerb nemzetiség nevében történeudért, hanem, mert ily kiszerű tanácsko-zás se nem helyes, se nem alkalomszerű, annál kevésbé törvényes; e tekintetben Miletics Szvetozár honfűrtáinkat, mint a szerb nemzetiség egyik ki-tűnő tagját, inkább követjük, kinek szabadabb esz-méjével emberiségi tekintetben is teljesen megba-rátkoztunk, ki észszel és tettel a magyar ország-gyűlést tartja csak törvényes és igazságos kívána-lmaink elintézőjének; hol a szerb nemzetiség kép-viselői is hozzászólhatnak a dologhoz; bécsi intri-

gnák által szándékolta, de meg nem semmisíthetett szerb nemzetiség autonómiájáért, szerb nemzetiség nevében csak is a törvényesen összejött karlovczi kongresszus beszélhet, nem pedig egyes rajongók. Ezen tiltakozást annál inkább szükségessé tartom a nyilvánosság elé bocsátani, nehogy alul-irtnak családi neve a művelt világ előtt megbélyegzőssék; ki teljes bizalommal és szeretettel a magyar nemzetnek nyújtja testvéri jobbát.

Kulpini Stratimirovits Dániel, birtokos.

Midőn e sorokat elolvastuk, nyugodt és csendes hangulattal tettük le a lapot, melyben közölve volt, azon örömben, hogy a nemzettest fia nem tartoznak mindannyian azon rajongók közé, kik Sz. István országának szétdarabolását óhajtják.

A „Tiltakozás” írója igen helyesen jegyzi meg, hogy a szerb nemzet mintegy két századdal ezelőtt bekebelezett az ezredéves magyar alkotmányba; mert e szó kellő értelmezése elodáz minden oly értelmet, mely a külön ajku, de közös haza fiait rajongó kíváncsiságot lehetségesítené.

Talán, mint oly sok, e cikket is megjegyzés nélkül hagytuk volna, ha írója ki nem mondja, hogy Miletics Szvetozár inkább követendő, mint némely rajongókat.

Kik az 1865. decemberben megnyitott magyar országgyűlés teremtő látogattak; de azt, kik az 1861-dik évi rövid tartamu országgyűlés folyamatát is figyelemmel kísérték, tudni fogják, ki Miletics Szvetozár, kire a tiltakozás írója hivatkozik. Ő nemzete egyik legavatottabb, kitűnő képzettségű fia, a magyar haza valódi hőfi, s a szerb nemzet igazi ivadéka; s politikai elve? az, mi minden magyar honfinak: boldogítani a közös hazát, hogy boldoggá lehessen annak minden fia.

Nem lehet nemzet, nem lehet nép e hon határain, mely annyi csapás, annyi nyomortelt éven keresztül kinlódva — be nem látna, hogy a tiltakozás írója szavaiként csak egyedül „magyar testvéreinek nyújthatja jobbát.”

Tegyük ezt hazánk különajku népei, s akkor lehetlen, hogy akár intrika, akár aljas, rossz akarat e hon igaz követelményeivel szemben diadalt arathasson. Jusson eszünkbe a nagy latin mondata „Concordia parvae res crescit!...“ s e hon nagygá s fia boldogokká lehetnek.

Engedje meg szerkesztő ur végül, hogy Stratimirovics urat lapja hasábjain üdvözléssük, s mondjunk neki köszönetet azért, hogy a szerb nemzet érzelmeinek szavakat adott, mert erős meggyőződésünk, hogy e nemes nemzet józan fia csak így gondolkozhatnak, mint gondolkozik az előttünk álló ciklik írója.

Adja az ég, hogy Stratimirovics ur szavai behassanak nemcsak minden szerb, de minden idegen ajku nép fia leibe is, hogy így elérhessük egykor azon boldog órát, midőn azt mondhatjuk Magyarországról is, mit a népek apostola monda egykor: „és legyen egy...akol.”

Csorba Akos.

Exempla trahunt.

Moldva-Oláhország népe atyifiságot költött volt a francziákkal s olaszokkal, a kik akarván Olaszország felszabadítása miatt az osztrák birodalom háta mögé befurakodni, e népre veték szemüket, melynek nyelvén éppen úgy levén a latin szó bekorcsosítva, mint a közép század Appr. et Compilatalis magyar nyelvén, vagy mint az angol german eredetű nyelvben; könnyű volt ez odavegyült nyelv alapján kimondani a román atyifiságot.

Ez magába sok eredményt mutatott fel, mert a francia rokonszeny, vagy célzatok, jócskán megalazították a köteleket a két oláh fejedelemség és a szerbain törökök közt; de a francia aligha még tovább is nem számított, már-már azon termékeny tartományok kezdettek francia departamente-okká alakítani, mikor is román szomszédaink kiheppentik a nyeregéből Kuzát, beviszik a porosz királyi ház egy rokonát, s ekkor meg már az két velük atyifiságot, s kimondá, hogy a mint Románia határain belül lépett, ő azonnal román lett.

Notabene erre már mit mondanak a magyar királyság határaitra időnként bejött apró nemzetiségek, ha egy királyi herceg azon nemzet tagjának éri magát, melynek nevét viseli egy kis ország; hát ugyan miért akarják az éppen nem királyi hercegek Magyarországot nem magyar országgá átalítani?

Nó de térjünk vissza. Román szomszédaink egész görög ravaszsággal járnak el, hogy a latin elem reájok ne hatalmasodjék, a német elemmel szövetkeztek, onnan vettek fejedelmet, s a szerencse is kedvezett nekik, mert azon fejedelmi ház egyszerre ura lett Közép-Európának.

Mindamellett meggyűlt a bajok egy darabig a portával, nem akarta fejedelmeket elismerni, s miatt neki mérgeződtek a románok, verni kezdék a zsidókat — és mi lett a következtetés? A szultán elismerte a Bospodart ezer iszlen.

Tul megint nyugaton Csehországban előbb bosszas ideig garázdálkodtak a centralisták, a csehek mesterséges választások által kiforgatták a Landtagból és Reichsrathból, magokat kitudik a csehek képében a centralista beamterek, az igazságszolgáltatásban, közigazgatásban, sőt még az iskolákban sem engedték meg a cseh nyelvet, németül kellett mindent végezni; Csehország hiában volt cseh ország, történelmi jogánál fogva, nemetté kellett lennie a szomszédság miatt. Alig végezték e miatti panaszuakat, jött a porosz; ez már kimondta, hogy ők csehek, de csak azért, hogy szabad lelkiismerettel sarcolhassák őket, a nélkül, hogy valaki ők testvér-gyilkosnak mondhatná; ő a csehek nyúzta, nem a németet, előtte a német is cseh volt, ha Csehországban lakott, mint királyának atyjafia oláh lett, a mint Oláhországba ment lakni, tehát ő a csehek bántotta, s így nem volt nemzet-áruló.

A csehek sem tűrhették a sok nyomorúságot, neki fogtak s verni kezdtek a zsidókat, s mi lett belőle? A poroszok kitakarodtak Csehországból, az osztrákok pedig megadták, hogy népszavazat után válaszsák képviselőiket, szabadon használják iskoláikban a cseh nyelvet, sőt közigazgatás s igazságszolgáltatás terén mindentűt lényeges jogait nyerte meg a cseh nyelv.

Ebből tehát, hogy mi a tanulság, azt mindenki átláthatja, s talán most fejt meg a világ azt a közmondást: ha te vered az én zsidómat, én is verem a te zsidódat.

Im a keleti és nyugati példák intenek. Neki fogjunk-e hát mi magyarok? En hiszem, hogy zsidó atyáink fia magok készek volnának tartani bántukat, ha tudnák, hogy aztán jól fog menni a haza dolga!

Hanem mi éppen e miatt nem bántjuk őket. Rajtunk az ilyen európai civilisatio nem fog. Inkább itt tűrünk, szenvedünk, s ezt örömet teszünk értük, tudván, hogy ők is együtt tűrnek, szenvednek velünk, s együtt várják hazánk sorsának jobbra fordultát.

Egy falusi diplomata.

Lapok utazási naplóból.

A börtönügy Magyar- s Erdélyországban.

Taufler Emilől.
(Folytatás.)

Nő-rabok letartóztatására szolgáló intézetnek ismertem s hallottam a n. enyedit mindig, de hogy irjam le megítélősemet, midőn a fegyházba léptemkor zajos dudolás, ének, füttyölés s férfi kiabálás üt meg fülemet. Később értém meg e zaj okát, midőn megtudtam, hogy nemes Alsó Fehérmege is foglyalnak egy részét, kik saját helyiségeibe nem férnek, itt tartja; ugyanazon udvaron, ugyanazon épületben; valóban ennél nagyobb rendtelenség országos intézetben sehol, csak még hatósági börtönökben fordul elő, s mindenki méltán megítélőzhetik rajta, annál is inkább, mert az igazgató hatalmas alól ezek ki vannak véve s ő kénytelen elnézni, mint forgatják fel a dolog nélküli megyei rabok az intézetnek csendjét, rendjét, sőt azt sem bírja megakadályozni, hogy a nő-fegyenczek velük levelek, cédulák s más uton érintkezésbe ne jöjjenek, s a fegyelmi büntetések többnyire e miatt szabattak ki. Mily hatást gyakorol ezen ki nem menthető felfordultság az intézetre erkölcsi s javító tekintetben könnyű elképzelni, de még ezenkívül biztonságát is veszélyezteteti, mert a mult hetekben történt, hogy több mint husz, itt letartóztatva volt férfi fegyenc, egy éjjel az őrköt leverte, az igazgató lakására rá rontottak, a belső kapunál levő őrköt lefegyverezték, s az intézet falain keresztül megszöktek. Szép történet s valóban mulató, de alig hisszük, hogy a felső királyi fő-kormányzások e rendtelenséget tovább is elnézze a megyei foglyokat itten eltűrje.

Fegyelmi büntetésekül használtatnak: a séta idő elvonása, böjt, magán fogság világos, félvilágos és sötét zárában; különös gonoszság és nyakasság esetében 20 csapásig terjedhető vesztőzés. Ez utóbbi fegyelmi büntetés, mely az emberi méltóságot lealacsonyítja, mindenkinél, de különösen nőnél a becsületérzet megsemmisítés, napjainkban semmiképp sem helyesíthető. Franciaország 1848 óta kivétő törvénykönyvéből e gyalázó büntetést, Poroszország is mellőzte azt, s hogy hazánkban hozzák fel példát M-Nostrán is száműztve van. Elég eszköz lehet egy fegyintézetben találni bármily makacsnak is alavetésére, s ezért a testi fenyeítés használatát igazolni nem lehet. A büntetés végrehajtása itt mindig azon fegyencznők jelenlétében történik, kik már egyszer testi büntetést szenvedtek, s ez által az igazgató a becsületérzésre akar hatni! A kibágások legtöbbjét a már említett kivül a részegség képezik, erre pedig akkor nyílik alkalom, midőn a fegyencznők elég szélszerűtlentül a közel patakra mennék mosni, s itt a városi népséggel érintkezésbe jönnek. Liba mérgezést is méretett ki fegyelmi büntetés, midőn az igazgató libái egy fegyencznő bosznjának s a gyufa fejeknek áldozatul estek.

Iskolai tanítás nem létezik; lelki oktatás s istentisztelet gyakorlása pedig oly módon mint Szamosvárról, azon különbséggel, hogy itt a fegyencznők napjában négyezer imádkoznak, kétszer felgyelet alatt s kétszer magukra. Kápolna három van az intézetben, egy a rom. katolika, egy az

agostai s helvét, egy a göröggyesult s nem egyesult vallásu fegyenczek részére, azonban a reformátusok s görögök kápolnája maig sincs berendezve. Igen díszesnek mondható a katolikus kápolna oltára, melyet Goluchowszky személyesen rendelt volt meg Bécsben s 1280 frtba került.

Az intézet személyzetét egy igazgató, Zweier Ágost ur, egy ellenőri helyettes, egy munkavezető s 9 felügyelő képezi.

Összes költségei a mult évben 10,058 frtra rugtak s ebből egy fegyencznőre 35 $\frac{1}{2}$ kr esett naponként.

Folyó év augusztus 23-án a fegyencz létszám 94 egyént tett. Ezekből vallásra nézve: katolika 47, gör. egyesult 16, gör. n. egyesult 10, reformátá 9, Lutherana 7, unitaria 3, Mózes vallásu 2.

Nemzetiségre: magyar 29, német 2, szász 7, román 25, cigány 29, izraelita 2.

Az elkövetett bűntények nemére nézve: gyilkos 15, gyermek gyilkos 24, rabló 2, gyújtogató 7, tolvaj 44, magzat elhajtó 1, csalo 1.

A büntetés tartamára nézve: 1—4 évre ítelt 44, 5—9 évre ítelt 34, 10—20 évre ítelt 16. Visszaső 8; ezek közül 4 magyar, 3 cigány, s 1 román nő.

Láttuk az eddigiekben az országos javító intézetek fény, de legjobb akarat mellett is többnyire árnyoldalait, folytassuk most vándor utunkat a külsőleg nem oly nagyszerű, de belsőleg még hiányosabb hatósági börtönök felé s lássuk — ha már ezen szempontot vesszük fel — hogy a kisebb bűnösök büntetése intenzitás tekintetében mennyivel súlyosabb a nagy bűnösökénél. Az országos fogházakban elítelt bűntetésekkal találkozunk, de a hatóságokban ártatlanokat is találunk, a mennyiben négyféle letartóztatottak képezik nem szabad akaratú lakosait u. m. először bűntelt, vétés vagy áthágás miatt egy évnél rövidebb büntetésre ítélték; másodsor ugyan ilyenek miatt gyanu okok folytán vizsgálat alatt levők; harmadsor közigazgatási foglyok pl. sorozás előtt megazókítottak, s negyedsor adósság miatt elzártottak, fizetésre képtelen adósok. Az igazság, de csak az emberi méltányosság is megkiváná, hogy miedezen különféle okból szabadságtól megfosztottakat egymástól elkülönítsük, azaz, hogy például a lopás miatt elíteltet ne a becsületsértővel, az elíteltet ne a vizsgálatival, a rablót a sorozási szűkevénynyel egy helyre ne zárjuk, mert ezzel tartozunk az emberi méltóságnak, a bűnök különféle nemének s az ártatlanságnak. Azonban szomorúan s szégyentünkre kell hogy bevalljuk, hogy nálunk mindezek nem tesznek különbséget, ők mindnyájan legtöbb helyt egy igazság alatt szenvednek. Az adóssági foglyoknak külön szobák vannak ugyan fentartva, de egy fedél alatt a legelvetemültebb gonosztevőkkel, s így a gyalázat, a becsületlenítés, melyet az a népnek érzete s felfogása azon helyhez köt, a helynek ugyanazonossága miatt reájok is megörbötlen súlylál nehezedik. Ez a hatósági fogházaknak általános képe, ebben mindegyik hasonlít a másikhoz, s csak a nyomor kisebb-nagyobb foka, az egészséges vagy dögletes levegő, a sötétség vagy világosság tesz közöttük különbséget.

(Folytatjuk.)

Hazai intézetek

Az erd. muzeum részére folyó évi augusztus havában beküldött adományok jegyzéke.

I. Könyvek: Gr. Mikó Imre ő exeljától. Emlékkönyv Bartakovics Béla egri érsek aranyimájának ünnepére. Eger, 1865. A. r. és Gyarmathi Sámuel, magyar nyelvemster 1. 2. köt. Kolozsvár, 1794. 8. r. — Torma Károlytól 4 darab nyomtatvány. — Csányi Ferencztől, a görög irodalom története. Irta Csányi F. Kolozsvár, 1866. 12. r.

II. Régiségek és érmeek: Gerdei Mihálytól papirosra festett 3 kép és 1 ezüst pénz. — Márton Rózától 2 ezüst, 1 réz-pénz. — Gombos Kálmántól 1 ezüst pénz. — Güt Jánostól egy lánczos buzogány. — Grau Frigyesztől 1 metszett réztábla és 3 ezüst pénz. — Hatfaludi István- és Molnár Ferencztől egy-egy ezüst pénz. — Bors Alberttől 2 ezüst, 1 réz pénz. — Lázár Ferencztől 1 yatagan. — Miksa Györgytől 1 db római téglátörredék és 3 réz-pénz. — Halász Györgytől 1 régi csengettyű és 1 réz-pénz. — Szigethy Sándortól 5 ezüst, 11 réz-pénz. — Fosztó Bethlen Gábor olajba festett arcsképe. — Fronius Jos. Benjámintól 1 ezüst pénz. — Spaller Károlytól 6 réz-pénz. — Takács Lajostól 1 réz-, 2 britanniai fém-érem. — Káli Nagy Gizela b. Kemény Ödönnétől Várfalván talált bronz lándzsahégy. — B. Jozseinci Lajosné Fricsei Fekete Juliánától 1 öntött vas-tányér. — Tóth Mózes szakáccstól 2 réz-pénz. — Hécei Lajostól Szolnán talált cserép urna. — Gróf Mikó Imréltől 2 ezüst, 2 bronz-érem. — Csákány Sámuelntől 1 ezüst pénz. — Nagy Jánostól 2 ezüst pénz. — Hankó Jánostól Tordán talált cserépszobrocska és Szt-Mihályfalván talált bronz-sarlótörredék.

III. Természeti tárgyak: Schuster Károlytól 1 sorax etruscus, 1 sterna nigra. — Kócsi Károlytól 1 podiceps rubricollis, 1 podiceps minor, 1 fulica atra és 1 kőzet. — Fatter Péterltől 1 cicconia alba. — Kis Lajostól 1 ardea ralloides. — Wiedler Vinezstől 1 strix aluco. — Kadácsi Dánieltől 1 strix aluco. — Kadácsi Dánieltől 1 strix aluco.

től 2 tritonium csiga és 1 rákláb. — Kis Mihály, Kovács Péter és Gáspár Alberttől 33 db kőzet és kővetlet Al Dobolyról. — Bors Alberttől, kővetlet faforgácsok. — Hankó Jánostól 5 db kővetlet. — Finály Henrikltől korondi (Arisói) sziklanemek. — Herepei Károlytól 225 db kőzet és kővetlet. — Özv. Vas Miklósnétől 8 tö inula Helenium. — A muzeum saját személyzetének gyűjtése: 1 falco subnuteo, 1 coratias garrula, 1 totanus hypoleucos, 1 circus cinerascens, 1 circus aeruginosus, 1 ardea nyctixorax, 1 ardea ralloides, 1 sterna nigra, 1 rallus aquaticus és pók-sorozat. Közli: Finály Henrik, titkár.

Levelezés.

Küküllőmegye. Csapó, sept. hóban.

Egy éve már, hogy a Schmerling kormány megbukott. Sok minden történt azóta, a mi a birodalom külügyeit megváltoztatta, a belügyekben ugyan — még semmi, de azért közelebb állunk a célhoz — mint gondolni lehetne. Zajos követválasztások, békés országgyűlések, csendes eluapolások, véres háborúk... és most feszült várakozás. E néhány szóval lehetne a közelebbi év történetét megírni. Valjón a tapasztalat okosabbakká tett e? a közelebbi jövő megmutatja. Ennyi családások után mi természetesebb, hogy visszavágyik a férfi kebel a családi tűzhely körébe, hol kötelességek várnak reá, teszen, hat, hogy anyagi jólétét közvetlen befolyása által megalapíthassa, azon kis társadalomnak, melynek sorsa fejévé tette.

Politikai életünk visszatereltetett eddigi contumaciájába. Ugy vagyunk, mint a tengerész, a ki alig várja, hogy a vihar enyészék, hogy bátran evezhessen ki a közélet tengerére. De a tevékenység szünetet nem ismer.

Nem csoda tehát, ha addig a szűkebb társadalmi javítások terére lépünk, s teendőink közt legelőbb javítás alá vesszük, a mi családunk anyagi jólétét közvetlen biztosíthatja birtok állapotunkat. A csapói tagosítás újból egy lépéssel előbbre baladott. Augustus havában tartott meg a terület és osztály elleni felszámolások hitelesítése, ugy látszik, több kitálással az eredményre, mint eddig. Ott állunk már, hogy ha működő mérnökünk erejét összeszedi, az öszön legalább a tagok kiszakításához foghatunk.

Többször megirtuk már, hogy ez ránk nézve életkérdés, mióta a tagosítás munkába vétetett, a határpusztítások inkább napirenden vannak, mint valaha. A mezei rendőrség meglazult, a tisztí közbejövétel keveset segít már azon. Egyetlen gyógy-szere a bajokat, az igazságon keresztül viendő tagosítás. Egyetértés, szilárd akarat, s a működő mérnök tevékenysége pedig gyorsan fogja megoldani a feladatot.

Most a nemzet megint télségre van kárbztatva, mind a mellett egy pár ellenséges indulat lap, éppen most látta idejét, hogy a magyar mutassa meg áldozatkészségét, egy külföldi hivatalnok a napokban monda: hogy „a ki valamit megnyerni akar valakitől, annak járjon a kedvébe...” mi nem akarjuk ezt fordítva alkalmazni. Előnémet az országgyűlés, a meggyék halál-álmát alusznak; de minket megszólítanak a szerencsétlen sebesültek számára fiók-kórházakat állítani, az emberiség szavára feltártuk kebleinket, fel erszényeinket s alig néhány nap alatt 180 sebesülte fiók-kórházakat rendeztünk be, pénzt, gabonát gyűjtöttünk, s a felebaráti szeretet szavára akkora áldozatot hoztunk, melyek megszégyeníthetik a legzajosabb centralisalo patriotát. A sebesültek elfogadására ajánlkozó közt legynagyobb áldozatot tett a lelkes B. F. gróf, a ki Bonyháon 20, Ádámoson 20 sebesülte rendeztetett be kórházakat, kiket élelemmel is igért elláttatni.

A lelkes B. Ferenczné, ki 10 frtot adván, a mellett két sebesült ellátását ígerte stb., a tatárakl járásból csak gabona 488 véka gyűlt be.

Eddig tett áldozataink még igénybe nem vették ugyan, de annyi hasznunk van mégis, hogy nyugodt öntudat mellett, felemelt fővel mondhatjuk el... barátainknak, mikép mi a válságos időkben is — a kedvezőtlen viszonyok dacára is, megtettük — a mit tehattunk... Ennyit, ennél többet ily viszonyok között, várni nem lehet.

Nó de szerkesztő ur, rég monda: „az igazságnak végre győzni kell”, átlátjuk e mondat valóságát, s mégis nyugtalanul várjuk az anynyiszor megígért jobb jövődöt... Pedig el fog az bizonyosan következni, csak mi legyünk méltók rá, legyünk egymáshoz igazságosak, egyetértők, s akkor azt meg is fogjuk tudni, őrizni. *)

r. I.

Különfélék.

Gr. Crenneville ő exolja közelebből városunkba érkezett.

Tudva van, hogy a templom környezetének lebontására a kolozsvari házbirtokosok szép összeget adakoztak; az is tudva van, hogy ezen lebontandó épületekért a kath. egyház teljes kárpótlást kívánt hasonló összeget hajtó épületekben. Az első ily kárpótlásni szolgáló épület a Streicher-ház, mit pár év előtt ez alaphól megvettek volt. Az idén ezen telken tetemes építkezés foly, s a te-

*) A kérdészt levél nem kaptuk.

lek hátrészén ma már emeletes épület áll, mint a többi részén, a mi által e telek 3000 frtnyi évi jövedelmet foghat behajtani. S aránylag ez építkezés kevésbé került, jeles építészünk Kerekes Márton szokott jutányossága s egyszerűsége a vámbáz lebontott anyagainak felhasználása által ezen építkezés a vállalatnak szép nyeresémet hoz, s méltánylást érdemel Schütz János polgár, ki ez ügy körül kifoghatlan buzgalommal fáradoz, s ezen építkezés körül is mindvégig buzgalkodott.

* A hordár-intézet megkezdte már működését. A hordárok egyenruhája hasonló a vasúti szolgálókéhoz, s mindenik sapkáján viseli számát. A hordár, minden embernek, ki szolgáltatást igénybe vesz, nyomtatott árjegyzéket ad, melyben pontosan ki van jelölve mindennemű szolgáltatás ára.

* Kapcsolatban ezzel curiosum képpen megemlíthető, hogy a hordárok árszabályában már előre ki van jelölve, hogy a vasúti indóházig mennyit kell nekik fizetni. Talán jól meg egy szer a medvét s azután adják el a bőrt!

* Türr tábornok Párisba tért vissza, honnét hír szerint Berlinbe folytatja útját.

* A nemzeti színházban most rakják fel a pompás díszítéseket, melyek annak idejében bizonyosan meg fogják lepni a közönséget. A minő izléstelen a külső, éppen olyan imposáns lesz a belső, különösen jó világítás mellett. Talán nincsen meseze már azon idő, midőn színházunk is el lesz látva a nélkülözhetetlen gázlángokkal, s eszközölni lehet a színpad teljes világítását is, mint az a pesti és debreczeni színpadokon van. E nélkül a legpompásabb díszlettel sem lehet az optikai csalódást úgy előidézni, hogy hatásra lehessen számítani.

* Vasárnap lesz megtartva a sétatéri tavan ez idei utolsó csolnak-verseny. A kiűzött három díjak a következők: 1. Sandolin díj: egy ezüst antique serleg. 2. A három evezős „Feccské”-re két arany. 3. A négy evezős és egy vezérkapitány „Hattyú”-ra öt tüzeg pezsgő. Tétel minden díjra 1 frt, fele bánat, — ha két versenyzőnél egy-egy díjra több van, a tételek fele mindentől a második csolnaké. A versenyre beiratásokat elfogad a felügyelői iroda szombaton délig. A verseny után tüzijáték, záradékul pedig nagy fátyolcsolnakázás. Bővebben a falragaszok fogják a közönséget értesíteni.

— Heckenást Gusztáv pesti könyvkiadónál közlebről megjelent „A magyar nyelv teljes szótára” című alatti vállalat 1-ső és 2-dik füzeté (az A-tól a C betűig), szerkesztette Ballagi Mór. E vállalat nyelvünk további fejlesztésére s művelésére nézve nagy fontossággal bír, s a mint e két füzetből is beláthatni, a szakképzett szerkesztő ismert alaposágával lát feladata megoldásához. Ára minden füzetnek 50 kr.

Ugyanott megjelent „A kis regélő” című mesés könyv, mely gyermekek számára van összeállítva, s színes képekkel illusztrálva. A gyermekek részére csinos és tanulságos ajándék könyvtől szolgál, ára 80 kr.

— Megjelent a „Háború könyv” II-ik és III-dik füzeté, kiadja Heckenást Gusztáv. Ezen érdekes gyűjtemény, habár egyidőre a harc viharai elvonultak, teljes fontossággal bír részint a legutóbbi hadesemények történelmének, részint ez események politikai és államgazdasági hatásának ismertetésére. Ezen füzetek is választékos tartalommal s legkitünőbb íróink tollából vannak kiállítva, s tartalmuk gazdagságát semmi sem bizonyítja inkább mint az, hogy csak e két füzet összesen 31 jeles értekezést tartalmaz, ezen kívül e füzetek az újabb kor katonai s politikai szereplő tekintélyeinek arcképeivel vannak díszítve. A mint tudva van, e vállalat hat füzetére van előfizetés nyitva, helyt Pesten 3 frt, bérmentes szétküldés mellett 3 frt 50 krajár. Mint érdekes s tanulságos olvasmányt ajánlhatjuk a közfigyelembe. Előfizethető a kiadóhoz címzett levelek által (Pest, egyetemutca 4. szám.)

* Arra nézve, hogy hogy születik a népmonda, szolgáljon bizonyosságot a következő eset, melyet Csik-Szépvízről írunk lapunknak: Gyimes-Középlakon egy földmivesnek kezei és lábai úgy összekuczorodtak, hogy sem járni, sem dolgozni nem tudott, sőt ágyában is másoknak kellett megfordítani a nyomorék embert. Ez az állapot éveket tartott, s a beteg csak az imában kereste a vigaszt. — Egyszer azt álmodja, hogy Isten anyja megjelent előtte, s azt mondá neki, hogy menjen el az úgynevezett „Setét patak” nevű helyhez, ott a forrásban fürdődjék meg, igyék vízből s meg fog gyógyulni. A beteg elmondá álmait, de környezete azt mondá, hogy a kérdése helyen egy új forrást fedeztek fel. A beteget megfürdötték benne, ivott vízből, s harmadnapra, világ bálmulatára, járni kezdett épen és egészségesen. Ez esettől fogva a mult nyáron legalább 20—25 beteg látogatá meg e helyet, s mindenik meggyógyult. A zomszéd lakosok most fürdőházat építettek oda. — Eddig tart a monda, a minek legtermészetesebb alapja egy új ásványos gyógyforrás, melyet ha használtak volna azelőtt is, bizonyosan előbb gyógyult volna fel a beteg is.

* Egy lap — bizonyosan mint tréfát — beszéli, hogy Victor Emmanuel király elfogadási ünnep-programjába a következő színpadi epizód is föl lett

véve: Azon delfin és hajadonok közt, a kik a királyt a velencei pályaudvarba érkeztekor üdvözlőni fogják, lesz egy fekete dominóba öltözött női alak is, mely mind a két kezén bilincsebe verve, egy vas övvel „Venecziát” rabszolgánczban ábrázolná. Mihelyt a királyt megpillantja, a „lánczolt Veneczia” a király lábához veti magát, míg egy másik vértezett szűz a királynak egy kulcsot nyújt át, mely természetesen a bilincsel Veneczia lánczainak lakatjához illik. A király átveszi a kulcsot, megnyitja a lakatot, és feloldja a lánczokat. E perczen a burkoló tekete Dominó lebul és a nemzet színeibe öltözött, nyájasan és boldogitva mosolygó szűz mint „Veneczia liberata” tűnik elő. A felszabadított szűz természetesen egy nagyon szép hölgy által fog képviseltetni.

— Kimutatás a kolozsvári kisegítő pénztár-egylet forgalmáról septemb. havában 1866.

Bevételek:			
Pénztármaradék a m. hórlól	16,845	ft	67 kr.
71 új tag 185 részvény után 5 frt	925	n	—
Havi, rendes és rendkívüli betételek	32,837	n	85
Könyvdíjakban	121	n	60
Kamat, provisio és váltódíj	3,723	n	40
Bélyegdíjakban	209	n	40
640 tag által visszafizetett kölcsön	196,420	n	—
A bevételek összege	251,082	n	92

Kiadások:			
698 tagnak kölcsön	211,790	ft	— kr.
Tisztviselők fizetése	189	n	66
Irodai kellékek, nyomt.	242	n	14
Bélyegre	200	n	—
Kamat	16	n	85
Tőke-visszafizetés	31,333	n	37
Pénztármaradék	7310	n	90
	251,082	n	92

Kolozsvárt, septemb. hó 30. 1866.
Taufner Ferencz, Geltch János, Wagner Frigyes, igazgató, könyvvizető, pénztárnok.

* Alexandriában körülbelül egy évvel ezelőtt egy Károlyi nevű állítólagos magyar, kocsmát nyitott „Pest városához”, mely rövid idő alatt oly jó hírt tett, hogy a kocsmárosnak szép jövedelmet hajtott. A kocsmáros, s a kocma, — nem került nyilvánosságra, hogy miért s mily uton, — magára vonta a bécsi rendőrség figyelmét, kezdték nyomozni a dolgot, s azon gyanura jöttek, hogy ez állítólagos Károlyi senki más, mint Pollak Albin nevű egyéniség, ki sokszoros család és lopásról volt vádolóva a bécsi törvényszék előtt, de eddig még mindig ki tudta játszani az osztó igazság kezét. Hogy e felől még jobban megbizonyosodjanak, egy bécsi rendőrhagyóknak levelet írt az állítólagos Károlyinak Alexandriába, előadván, hogy őt még Bécsből ismeri, mikor Polláknak hívták, ő tőnkre jutott szerencsétlen családapa, hét neveletlen gyermeke van, és segélyért folyamodik hozzá. Pollak Károlyi bement a kelepcebe, azt felelte, hogy most már tekintélyes ember, bécsi ismerőseiről mit sem akar tudni s meg is tiltja nekik, hogy leveleikkel többé ne alkalmatlankodjanak. A bécsi rendőrség erre az alexandriai austriai consulates útján azonnal elfogatta az állítólagos Károlyit. Bécsbe hozták s az elfogatás által egy terjedelmes tolvajbandának jöttek nyomába, mely nevezetesen a magyarországi vasut-vonalokon űzte garázdálkodásait. A banda pörében a végtárgyalás most foly a bécsi törvényszék előtt.

* E napokban a niorri (Doux Seores) esküdtések előtt megjelenik egy Rean Márton nevű mérgekeverő, ki sógorát, első s második nejét s ez utóbbinak leányát megölte. Az első mérgezés már 1853-ban történt. Ugy látszik, hogy kizárólag fősenység, s pénzvágó bírá a bűnt ezen gyilkosságokra.

* Murawieff, a „wilnai szörny” halála különös, a pártállások szerint különféle hatással volt Sz.-Pétervár lakosaira; necrológiai pedig kétben mind találkoznak: „vérengző szörnyeteg volt minden ó-ország ellenesre nézve; s vakon engedelmessé, megvesztegethetlen szolgája urának, a császárnak.” Első föllépése volt az 1830-diki lengyel tragoedia; hattyudalát képezte Karakasov elítélése. Jellemzi őt következő adomza a 30-as háborúból: ő akkor kapitány volt s csapatjával egy minden oldalról körülvevett erdőbe szorult. A lengyelek vezére hírvökök küldött hozzá, hogy megadásra szólítsa föl. Murawieff a hírvökök fejét levágatta s megküldte a lengyel táborba. Erre a lengyelek az erdőt meggyújták s irtóztató lövöldözést kezdtek az oroszok ellen; de Murawieff makacsul védelmezte magát, s telve sebekkel, véresen találta őt a fölműtő sereg. A császárnak bemutatván, az felszólította, kérjen magának valami kegyet, mire Murawieff azt mondá: „Felség, kérem a varsói puszkaporos torony parancsnoki állomását; ha felség parancsolni fogja, hogy a város fölrepíttessék, hadd legyen én a kanóc.” Ez volt nagyságának első lépése. 1848-ban mint tábornok szerepelt; a legutóbbi lengyel fölkelés alatt wilnai kormányzóknak nevezetett ki. Ez időből jobban ismeretes, sem hogy hosszabbra kellene őt festeni; kedvencz szavajárása volt: „lengyelnek születni bűn.” Ítéletei, melyek áldozatán anynyi nemes lengyel vértett hőhírbárd alatt vagy halt meg a bitófán, borzalommal tölték el Európát, s a XIX-dik század történetének néhány lapját örök szemrehányásképpen fogja olvasni az utóvilág, hogy a civilizált politika ily vérengzést közönpnyel nézett. De ő már ekkor

vagy inkább ezek folytán megtört, tehetetlen agas-tyánná vált; állomásáról elbivatott, s a tétlenség, minek ő a nem-gyilkolhatást tartá, megtörte; utó-szor lobbant föl benne az ördögi láng, midőn Karakasov halálátétét kimondá; de ez ítéletbe belehelé lelkét is, és emléket s halála híret azon szelek hordják szerte a világban, melyek szerencsétlen utolsó áldozatának tetemet lóbálták meg a bitón.

Politikai hírek

Austria. Bécs, sept. 28. A „P. L.”-nak írják, hogy „a béke létrejötte Olaszországgal már csak órák szerint számítható. De ezt nem kell a szó teljes értelmében venni, mert a békeszerződés aláírása, mely még azon föltt hitelesítést is kíván — még 5—6 napi időt igényel. A némely lapok által emelt ama kétség, hogy azon adat, miszerint az Olaszország által fizetendő készpénzbeli kárpót-lás nem 35 millió forint ezüstben, jól értesült forrás után, mint egész határozott dolgot említem újra.”

A „Wanderer” írja: „az angol és francia diplomácia keresztvonalasokat tesznek egymás törekvésein Kandiában. Napoleon úgy szeretné, hogy a sziget az egyiptomi alkirály kezében legyen, a Suez csatornával összefüggő okoknál fogva; az angolok pedig ugyanazon indokoknál fogva egy új görög birodalom polgáraivá óhajtják a candiotákat átváltoztva látni. E szerint tehát aligha nem bír alappal az a hír, hogy Stanley a portát felszólítja: engedné át Krétát György görög királynak. Ezt még hihe-tőleg legjobb menekülési módnak fogja a szultán találni, ha igaz, hogy a görögök mindentől el van-nak tőlvél, minden áron leráznák az idegen igát. Jó forrás szerint a Pruthnál jelentékeny orosz hadi erő van összegyűjtve, melyhez még mindennap ér-keznék új meg új ezredek Nagy-Oroszországból.”

Angolország. London, sept. 24. A szárazföldi bizonyítatlan állapota Angliát fegyverkezésre készteti és valóban teljes mértékben eszközli is azt. A hadsereg hátultöltő fegyverekkel való fölfegyverkezésétől eltekintve, Portsmouth erődjében buzgóan munkálkodnak, és kivált azon kérdéssel foglalkoznak: Hogy egy szárazföldi háború esetében miként és miféle teremték elő a földgölg (nem talán a pénzbeli, mert pénz bala istennek van elég), hanem a katonákat. Austria, mint a „Times” hadi levelezője, igen helyesen megjegyezte, legyőzetett, mert nem volt tartaléka. Midőn a hadsereget megverték, nyitva állt az ellenség útja egészen a fővárosig. A déli hadsereg még fedezhette a fővárost, de már csak közvetlenül Bécs falai alatt. Más volt az eset Poroszországgal. Ennek 8 1/2 hadteste volt Csehországban, kerek számban 260,000 ember; és ha ezek megverettek volna, ott állt 80—100,000 ember, honvédelmi csapat tartalékban. Az országban az az általános óhaj, hogy ezt utánozzák és állítsanak elő tartalékot. E tekintetben különben már történtek előmozdítások és Anglia egészben véve védelemre már teljesen fölfegyverkezett, mert 120,000 rendes katonája és 150,000 önkénytese van. A tulajdonképpeni feladat csak az volna, ezen pompás anyagot jobban egybekötni és hathatósabban szervezni.

A hajóhadra vonatkozólag az utóbbi napokban ismét komoly kétség támadt a pánczélos hajók czélszerűsége fölött és az amerikai monitorrend-szer legkitartóbb védelmezői is ingadozni kezdenek. T. i. Palliser tüzérműgyágnak sikerült az úgynevezett Woolwich-ágyukat akként átítmítani, hogy golyóik, mint az ismételt kísérleteknél bebizonyult, még a legerősebb pánczelt is átlukgatják. Minek, kérdik általánosan, akkor a hasztalan pánczélszárak? Egy fabajó néhány Woolwich-ágyúval felszerelve minden pánczélos fregatte ellen kiállhat! Másrésztől Sherard Osborn kapitány ezen állítást kétségbe vonta. A kérdés ugyan még nincsen eldöntve és a kormány egyelőre azon határozatot hozta, hogy Palliser-ágyukat öntet.

A „Daily Telegraph” megjegyzi, hogy „a poroszok ellenséges területen való magatartása felett ítélő osztrák vizsgáló bizottság jelentése nem érkezhett volna jobbkor, mert a bevonulási ünnepély erkölcsi fényét emelte. Kevés polgárisult hadseregnek fognának dicsőbb bizonyítványt kiállíthatni ily rövid, de borzasztó háború után, mely a modern idő leghatalmasabb forradalmát hajította végre. Nem lehet attól tartani, hogy egy ily szelleműl áthatott nemzet politikai fejlődésének pályáján hátrafelé indulna, vagy hogy még az oly erélyes és tehetséges férfiak, mint Bismark is, színelges dietatúrája alatt meghajoljon.”

A „Times” a berlini diadal-ünnepélyről szólván, meleg elismerést tanúsít Poroszországgal. E tárgynak szentelt hosszabb cikkében elmondja egyebek között, hogy „ezen diadal-ünnepel a régi és újabb időkbeli hasonló ünnepélyek egyike sem mérkőzhetik, legalább egy sem ünnepely oly nagy-jelentőségű tetteket. A római hős „veni, vidi, vici,” jelentése, — azon elfoglalt ágyúhalmok, melyekből az auszterliczi és wagrami hős a vendomei szobrot öntet, mind túl vannak haladva a csehországi leg-újabb hadjárat által, akár a harc rövid tartamát, akár a költségek és eredmények arányát, akár a győző és győzött részen levő áldozatokat tekintjük; akár pedig az általános emberiségi érdekeket vesz-szük figyelembe, avagy a történelemben előfordult változást vetjük látra. Nagyon elismerjük, hogy a

porosz hadsereg nem annyira új találmányu gyalog-sági fegyverzetének, s nem is valami magasabb hadvezéri talentumnak, vagy hiánytalan tábornak köszönheti diadalait, mint a tüzérszükségleti egységnek, a hazaifkütelenség és becsületértének, az összetartási szellemnek, azon kölcsönös támog-tásnak és megbízhatóságnak, a mi csak egy nem-zeti hadseregben, egy fegyverben álló nemzetnél föllelhet. Ha semmi egyéb eredményt nem eszkö-zött volna is a porosz hadsereg, mint annak világ-gos feltüntetését, mint annak bebizonyítását, hogy mennyire magasabban áll a fölfegyverkezett állam-polgár előnye a zsoldosokéi fölött, hogy mennyivel hatalmasabb a gondolkozó és értelemmel bíró har-czosok ereje a vivő gépeké fölött; már ennél fogva is felettebb nagy és becses volna a világ szabad-sága részére eső nyereség, melynek legelső batá-lya eléggé mutatkozik abban, hogy minden kor-mány szükségesnek tartja katonai erőit reorgani-sálni, vagyis szükségesnek látják a porosz katonai rendszert életbeléptetni, t. i. az egész nemzetet hadseregnek tekinteni és azaz képezni.”

Francoziaország. Páris, sept. 26. Az esti „Moniteur” heti szemléjében következőket jelenti: „A nehézségek, melyek a bécsi és florenzi kabi-netek közt az államadossági kérdés végett fenfo-rogta, meg vannak oldva. Miután a többi kérdések legnagyobb része szintén el van rendezve, a béke-szerződés aláírása néhány nap múlva fog eszközöl-tetni. A megelégedés, melyet Olaszország érez, hogy nemzetisége véglegesen megalakult, a palermoi ese-mények által némileg megzavartott. Bár mi lett légyen is a zenebonának czélja, annak kezdemé-nyezője első eredményét csak azon bizalomnak kö-zölnheti, melyet a közvélemény magatartása Sici-liában az olasz kormányba önt. Olaszország tény-leg átélte a hadi phasist, a nélkül, hogy belső za-var tört volna ki az államon belül. Palermo hely-ősége igen leapasztatott. Az azonnal utnak indított erősítések elegendők voltak, hogy a csöcseléket megfutassák, és nem sokára végkép meg lesz-nek semmisítve. Ezen esemény azonban a kormány figyelmét a déli tartományokra fordítja és annak szükségességét tárja fel neki, hogy oktatás által a rend iránti szeretetet és munka iránti kedvet fej-leszsze.”

Párisban hivatalosan még semmit sem tud-nak Gortsakoff bekövetkezendő megérkezéséről; azonban megfogható, mondja a „Franz. Corr.”, hogy „Lavalette körlevele és több más közbejött körülmény, alkalmat nyújtottak az orosz államfér-finak, magát személyesen tájékozni a Tuillériák kabinetjének intézkedései felől. Drouin de Lhuys visszalépése óta jelentékenyen meghidgultak a vi-szonyok Páris és Pétervár között. Ronhernek tulaj-donítják azt az eszmét, hogy az orosz kísérletre hivatkozással a közvéleményt Franciaországban a közelebb eső rajnai eseményektől el kell vonni. Innét a meglepő hivatkozás a vesszélyekre, melyek Európát északraól fenyegetik; innét az idegenkedés szemben a keleti nemzetiségi politikával. Mindez és a herceg bizalmát nem éppen föltétlenül bíró Bud-berg b. pillanatnyi távolléte indíthatták a diploma-tiai fűrdő utra.”

Bismarck és Hedyt porosz ministerek nyilatkozatai meglepőleg hatottak Párisban. A „Temps” egyebek közt azt mondja azokra: „Ugy találjuk, hogy ezen hivatalos nyilatkozatok nagyon elűtnek Lavalette körlevelének szellemétől. Ha számba vess-zük is azon körülményt, hogy a porosz ministe-reknek kissé erős színeket kelle használniok, hogy megszavazhassák a képviselőházzal a 60 milliónyi hitelt, nem tehetünk róla, hogy szavaikban bizo-nyos jeleket, sőt mondhatni kiszámított czé-lzásokat látnak, mi igazolhatná azt, mit imént az európai politikában láppangó sokféle utógondolatok-ról mondánk. Feltűnő, hogy Bismarck a keleti kér-dést oly komolyan veszi. Franciaországtól e részben csak conservatív politikát várhatni, s ha Poroszország is így gondolkozik, akkor könnyű lesz a vonaglásokat localizálni.”

Az „Opinion Nationale” élénken támogatja a Porta keresztény alattvalóinak fölkelését. Summit sem fél attól, hogy Oroszország hatalma jelenté-keny erő nyerhetne, a keleti keresztények felsza-padítása által. Mindaddig, míg a görögök gyengék, Oroszország védenései maradnak; de ha erősök lesznek, érdekeik, nemzeti geniusok s helyzetük ál-tal elleneivé válnak. Törökország részenkénti szét-darabolása Görögország javára kell, hogy a fran-czia keleti politika formulája legyen, Guérault vé-leménye szerint.

Az „Independance” írja: „Azon lépések, me-lyeket a hollandi király Luxenburg hercegség ér-dekében tett a francziák császárijánál, azon ered-ményre vezettek, hogy a porosz kormány késznék nyilatkozott, az egész dolgot status quoan hagyni, míg alaposabban tanulmányozandotta és az északi szövetség alakítása tisztább alakot öltött.”

Olaszország. A félhivatalos „Opinione” kö-vetkező kormányi közleményt tartalmaz: „Te-kintve azon körülményt, hogy a sept. 15-iki egyez-ményben a francia hadesapateknak Rómából ki-vonulásra kitzott határidő közeledik, az olasz kor-mány nem mellőzheti azon kötelességek szemügyre vételét, melyek ezen egyezményből reá nézve származnak. Ennél fogva szükségesnek látta némi ka-tonasággal szállani meg a római batárokat, min-

den oly tett megakadályozása végett, mire meg-gondolatlan és roszakarat vezethetne. Ezen had-csapatok különösen Perugiát, Orvietot, Rietit és Ternit fogják megszállani a a Ferraro tábornok vezénylete alatt negyedik activ hadosztályhoz tar-toznak.

Németország. A „Prov. Corr.” írja: „Nem-sokára várható a birtokba vételre vonatkozó nyilt-parancs közzététele, melyben a király a hannoveri, kurbesseni és frankfurti lakosokat, mint a porosz állam új polgárait fogja fildözölni. Közvetlen erre rendeleik fognak kibocsátatni, hogy az új ország-részeknek porosz jogar alatti kormányzása egy-előre szabályoztassék. Azon egy idő óta nagy ma-kaességgal terjeszték hírek, hogy a szászországgal folytatott alkudozások befejeztettek, Szászország fon-tos engedményeket nyert, s számára az északnémet szövetségben előnyös állás biztosított, teljesen alaptalanok. Poroszország követeléseinek azon cél-jok van, hogy előlégiéses biztosítékok nyujtassa-nak oly veszélyek ismétlődése ellen, melyek a leg-utóbbi háború kitörésekor Poroszország biztonságát és Észak-Németország állását fenyegették. A béke megkötése ezen biztosítékok megadása előtt nem remélhető.

Mint a „N. Fr. Pr.”-nek Drezdából megbiz-ható forrásból írják, a Porosz- és Szászország kö-zött kötendő katonai szerződés feletti alkudozások már befejeztettek volna és az illető okmány szen-tesítése végett Vilmos király előtt fekszik. Lényo-ges feltételei, hogy a szász hadsereg, porosz főpa-rancsnokság alá rendeltetvén, porosz rendszer sze-rint lesz szervezve. A szász hadsereg 22,000 em-berrel 40,000 emberre emeltetik; a szerződés kivi-telo 1867. július 1-jéig teljesítendő. Ez időpontig Königsstein vegyes őrséget kap, azonban Drezdát kiűrik a poroszok. A katonai szerződés legvalyo-sabb feltétele, hogy Poroszország jogot nyer, Szász-

országot szükség esetére béke idejében is megszá-lani. Csak a katonai egyezmények bekövetkezett szentesítése után kezdődik meg a politikai béke-alkudozás.

Görögország. A levantei postával érkezett tudósítások a kandiai dolgokról, egészen máské-p adják elő az eseményeket, mint a Konstantinápolyi hadijelentések, csak az kár, hogy nagyon zavaritak. Annnyit lehet belőlük kivenni, hogy Apokoronos mel-lett a csata sept. 10-kén kezdődött, s 12-kén vég-ződött. A felkelők az egyesült török és egyip-tomi hadsereggel harcztak, mely még a kandiai törökökkel is volt erősitve. A Liva pasa alatti egyiptomi hadtest elvágatott s bekerítettvén, mintan már 700 halottja és 2,000 sebesültje volt, a pasa irt a felkelők parancsnokának, hogy engedné őt embereivel együtt szabadon távozni, oly feltétel alatt, hogy minden máhát zászmányul fog ott hagyni. A görög parancsnok ráállott a feltételre, mely szerint hat vitézsüvű ágyu, ezer puská s tízezer forint került a görögök birtokába. A „Triest. Ztg.” szerint mind a két fél megszegte az egyes-seget. Legújabb tudósítások szerint a török had-sereg 10,000 emberrel szaporodva, Canca előtt tá-borozik.

Ujabb. Az új „Presse” híre szerint jelen hó második felén kiadják a rendeletet mindenik or-szágyűlés összehívására, ha csak az Olaszország-gali békekötés ujabb haladékot nem szenved. Ő Felsége a békekötés után teendő meg morva- s cseh-orzági utasítását s a hó végén megint Magyaror-szágon lesz.

A „Lloyd”-nak írják Bécsből, hogy mi-helyt ratificálva lesz az olasz békekötés, azonnal összehívják a magyar országgyűlést, a rati-ficatiót pedig e hó 8-ára várják. De egyezsmind azt írja a levelező, hogy döntő helyen a 15 üs bi-ztosítvány munkálatait nem fogadták el.

— Elvégre már magyar nyelven is távirha-tunk. A kereskedelmi miniszterium megrendelte, hogy a távirdek a birodalomban levő minden nem-zetiség nyelvén fogadják el a feladványokat, s táv-írják.

— Florencz, sept. 30. Egy királyi rendelet az önkéntes csapatokat felosztja. A senatus mint legfelsőbb törvényszék fog Persano felett ítélni.

— Konstantinápoly, sept. 30. Stürbey küldetése sikerült. Károly herceg elismertetik Moldva-Oláhország fejedelmének. Az investitúra s az illető fermán átadása oct. elejére van határozva. — Moustier itette a portát, hogy az aegai tenger egy kikötőjét se engedje át Oroszországnak vagy az észak-amerikai unionnak.

— Konstantinápoly, sept. 29. Kandia szigetén a fölkelők Malaxa mellett az elvesztett hadállást visszaszerelni törekedtek s egyúttal a kerumiai magaslatok ellen is támadást intéztek, mely utóbbiak uralkodnak Kanéa fölött. Azonban Riza basa a fölkelőket visszanyomta. Sept. 22 kén megint csata folyt a kerumiai hegységben: ezt Mehmet, basa hét zászlóval rohammal vette be

s a görögöknek érzékeny veszteségeket okozott. Ezek a sphakiai hegységbe húzódtak vissza. A sphakioták meg akarnak hódolni. Kirilti basa sze-mélyesen viszi a parancsnokságot. A török főbá-diszállás Neokoriban van.

Gabonaár Kolozsvárt sept. 27-én 1866.

(Alás a mérő, középpár.)

Tisztbúza 3 frt 34 kr. Egybúza 2 frt 70 kr. Rozs 2 frt 32 kr. Árpa 2 frt — kr. Zab 1 frt 26 kr. Törökbuza 2 frt 90 kr. Pityóka — frt 64 kr. Marhabús fontja belváros 12, külvárosban 10 kr.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

October 3-án: 5% Nemzeti kölcsön 100 frt. 67.60. 5% Metalliques 100 frt 62.10. — Bank-részvény 722. — Hitelintézet részvény 200 forint 152.70. London 10 ft st. 100 frt 23 1/2 kr 128. — Ezüst 127. — Cs. kir. arany 6.09. — 1860. kölcsön 80.35.

Septemb. 28-n: Földtehermentesi ma-kötvény gyarországi 66.50. Erdélyi 63.25.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

Kolozsvári naptár a jövő hétre.

October		Nap kél	delel	nyugszik	Hold kél	delel	nyugszik
7 V.	G. Spes	66.	7p	116.47.53m.	56	28p	4 38 r.
8 H.	Charitas	6	9	11 47 36	5	26	5 41 r.
9 K.	Dienes	6	10	11 47 20	5	24	6 43 r.
10 Sz.	Gedeon	6	12	11 47 4	5	22	7 43 r.
11 Cs.	Burchard	6	13	11 46 49	5	20	8 42 r.
12 P.	Miksa	6	14	11 46 34	5	18	9 39 r.
13 Sz.	Kálmán	6	15	11 46 19	5	16	10 34 r.

Holduj. 8-kán 6 ó. 33 p. e. — Merkurt nem látni. — Venus esti cs. de csak szürkületben látni kevés ideig. — Mars este 10 ó. előtt kél. — Jupiter 10 óra tájban elnyugszik. — Saturnust nem láthatjuk. — Napfogyatkozás 8 óráan este, melynek csak kezdetét látjuk.

NEM HIVATALOS.

(334) Kolozsvár és környéke t. cz. közönségéhez alázatos jelentés.

Az óriás hölgy **FLORA** a szép rajnai hölgy **VISSZAVONHATLANUL CSAK VASÁRNAPIG** lesz látható, reggel 10 órától este 9 óráig, a nagy piacon épített bódében.

Bérenti díj: Első hely 20 kr. Második hely 10 kr. — Ez ifjú nő jelenleg 22 éves és 400 font súlyu. Európa minden nagyobb városaiban szerencsés volt számos látogatásban részesülni, s így reméli alóit, hogy az itteni t. cz. közönség párt-fogását is ki fogja érdemelni.

EPPMANN I.

A **NAGY PIACON** 150 légszészalánggal világított nagy bódében, (337) NAGYSZERÜ (1-*)

PANORAMA látható, mely a legérdeke-sebb tájak és városokat, nemkülönben a közel lefolyt schleswig-holsteini és legújabb olasz csustozai és kónigrázi csataképeket tartalmazza.

Számos látogatást kér **LIEBICH J.** Magyarhonból.

ELADÓ SZÉNA.

(336) Birtokos Nagy Eleknek 100 sze-kér mult évi és ideji szénája van eladó, a lehetőleg jutányos áron, **Me-ző-Pagocsan**, Sz.-Péterhez fél órá-nyira. Szarvasmarhák és juhok kite-lése is elfogadtatik.

HEY VILMOS

(324) Zongora mester Bécsből, ajánlja eg-szen új saját készítményű zongorát, a leg-jutányosabb árakért, elvállal mindenféle igazításokat és hangolást, helyben és vidéken is. Lakása: farkasutca 82-ik szám, földszinten a jobb oldalon.

EPPMANN I.

Számos orvosi híres tekintélyek által megpróbált, bizonyított, és ajánlatott!

Dr. **SUEN DE BOUTEMAR** illatos **FOG-PASTAJA.**

Egy elismert czélszerű készítmény a fogak és foghús ápolására. Sokkal hamarabb és biz-tosabban tisztít mint az eddig ismert és használt szerek, és egyúttal az egész szájüregek igen jótékony frissességet kölcsönöz.

(77) Dr. **LINDES** tanár

Növ. Rud-hajkenőce,

igen jótékonyan hat a haj nevelésére, a menyinyben ezt hajlékony minőségben megtartja és a kiszáradástól meg-óvja; e mellett a hajnak szép természetes színt kölcsönöz és emelkedett ruganyosságot, míg más részről ugyanakkor a választék szilárdan tartására különösen alkalmas.

Eredeti darabokban 50 kr.

Balzsam olajbogyó szappana

megfelel minden télyesen jó egészségi szappanra való igé-nyeknek, minél fogva mint szelid és egyúttal hathatós mosdószér még a nők és gyermekek puha és érzékeny bőreire nézve is a legalkalmasabbbként használható.

Eredeti csomagokban 35 kr.

A valódiságot kezesség válaltatván a fennebbi árakért kaphatók:

Kolozsvárt: **WOLFF JÁNOS** és Engel József gyógyszerészeknél, valamint:

Beszerzés: Kelp, Florencz, és Dietrich & Fleischer. Brassóban: Stemmer F. és Jekelius Ferdinánd gyógyszerészek. Dévén: Bosniák A. Dé-zen: Krémer Samu. Nagy-Enyeden: Horváth Ferencz, Erzsébetvárosban: Schmidt A. Károlyfejevárt: Rusz János és Matherny Emil gyógyszer-sz. Kézdi-Vásárhelyt: Fejér Lukács. Maros-Vásárhelyt: Fogarasi J. D. Medgyesen: Breckner Károly, és Vándory & Brandsch. Segesvárt: Misselbacher J. B. és fia. Sz.-Ujvárt: Placintár és fia gyógyszer. Szász-Régenben: Wachner Traugott. Szászsebesben: Weissörtel Ad. G. Sebenben: Zóhrer J. F. Székely-Keresztúron: Binder Márton. Seps-Szentgyörgyön: Vitályos Béla. Sz.-Udvarhelyt: Kautz J. A. gyógyszer. Szeredában: Gonyó A. Sz.-Som-lyón: Ruszka Ignác. Tasnádon: Szongott Jakab. Tordán: Velits G. és Wolff G. Zalánban: Megay Guszt. A. gyógyszer.

(328) Demjén László által Kolozsvárt bécsi új Zongorák és Harmoniumok

a bécsi gyári áron jótállás mellett adatnak.

Zongorák.

Ambergféle bécsi	260—300 frt.
Homolák	300—330 "
Stelzhammer	300—330 "
Müllner	340—400 "
Nachtmann	350—380 "
Heitzmann	360—400 "
Wolf Ph.	360—400 "
Czapka	380—430 "
Schnabel	380—430 "
Hallung	390—450 "
Illich	400—450 "

Bécsi

Schweighofer	450—490 "
Schneider	460—500 "
Tomatschek	470—500 "
Ehrbar	500—550 "
Büsendorfer	550—580 "
Streicher	550—620 "
Beregszászi, pesti	460—500 "

Pianinok.

Homolákféle	350—380 frt.
Czapka	360—400 "
Ehrbar	450—500 "

Harmoniumok.

M 2. 1 játék 4 oct. 1 Regist.	75—90 frt.
" 3. 5 octáv 4 Register	140—160 "
" 4. 2 ját. 5 oct. 6 Regist.	220—240 "
" 5. 6 oct. 2 ját. 10 Regist.	380—400 "
" 6. 5 oct. 4 Reg. Percussiois	210—230 "
" 7. 6 oct. 11 Regist. 2 ját.	340—360 "
" 8. 7 oct. 14 Reg. 4 játék	500—530 "

s így tovább 1000 frtig.

Physharmonikák.

100—280 frtig a szerént a milyen.

Kijátszott hangszerek olcsóbban is kaphatók, a szerént a mint használva voltak.

Ertesítés.

Mintán alóított a nagyenyedi mindkét vendéglőt u. m. a. ref. Colle-gium „Hét hatyn”-hoz czímelt, s a városi ügynevezett „Bácsi”-főlet is kibőltet-ten szerencséseje ezt azon hozzáadással tu-datni, hogy ez által képesítvén a t. min-drendi és ravgy utazókat elegendő szá-mú s jól berendezett szobákkal, úgy színtén izletes étkek és italokkal a legjutányosabb árban ellátni.

N.-Enyed, oct. 1. 1866.

VÁGÓ FERENCZ.

Közzététel.

A m.-valkói, kelezeli és k.-ujfalusi köz birtokos urakat ezennel tisztelettel felhívom egy f. évi nov. hó 2-kán d. e. 10 órakor Kolozsvárt a m. báró Jósika Lajos ur házában és elnök-léte alatt tartandó birtokosi közgyűl-(se)minél számosabban megjeleni, némely kezelési és igazgatási ügyek felett ta-nácskozni. Incsel, september 25-én, 1866

GYARMATHY MIKLÓS, alinspector.

Megjelent **Stein János** könyvkereskedésé-ben s általa minden könyvárusnál kapható:

A CHOLERA és ANNAK GYÓGYÍTÁSA HIDEG VIZZEL.

Rausse elvei szerint és saját tapasztalata után írta **Hahn Tivadar.**

II-dik kiadás.

Németből: **Vélis Simon**, viz-orvos, orvos-sebész, szülész és szemész.

Ára 50 krajczár.

ERDÉLY ÉPÍTÉSZETI EMLÉKEI.

Írta **KÖVÁRI LÁSZLÓ.**

30 fametszvénynyel.

„ERDELY REGISÉGEI” második, bővített kiadása.

Nagy 8-ad rét XII. 335 lap, szép velin papíron, ára 4 forint o. é.

Az 1733-diki zendülés története.

Történeti korrajz a XVIII. századból. Írta **K. Papp Miklós.**

Ára 1 frt 20 kr. Postán küldve 1 frt 30 kr.

A mult század elején egy nagy fontosságú esemény folyt le Magyarországon, egy forradalmi kísérlet, mely ezeket rodot magával s véres üszelőköz-sekre adott alkalmat.

Az elégtelen ráczok a bujdosó **Rákóczi Ferencz** híveivel szövetkeztek, s az első szikra Békésmegyében lobbant fel, melyet a zendülők felmes lánggá szí-tottak, a szomszédos megyék nagy részét magok után vonva.

A kormány azonban idején fedezte fel a zendülők tervét, s **Péror**, a híres néprezér társával együtt fogságra jutott, a felkelés legyőzetett, s a foglyok mint felsegértékek törvényszék elé állítottak.

A kompromittáltak száma több mint 70-re ment, s megkezdődött az óriás felsegértési pör, melynek végén a bakónak jutott ismét a legnagyobb szerep.

Péror vezértársai Budán fejezték le. E szomorú tragédia hí részleteit veszi az olvasó közönség szerző jelen művé-ben, melyek mint eddigelő ismeretlen adatok csak most kerülnek először elő a hazai történet számára. A szerző sok tanulmány- s nagy szorgalommal állta össze korrajzát, mely e zendülést apró léteztéig oly érdekesen adja elő, hogy bizonyosan egyike leend a legtanulságosabb, a legvonzóbb olvasmányoknak.

E mű tartalma a következő fejezetekre oszlik el:

Előszó. Előzmények. Brankovics György elfogatása. A zendülés előjelei. Kísérlet a óhitűek át-térítésére s emfatti tüntetések. Az új érsek-pátriarcha menekülése. Péror. A zendülés kitörése. Az első vér Péror elfogatása. Az összeesküvők vallatása Budán. Az ítélet. Az összeesküvőknek, névszerint: Bar-tha István, Matula Pál, Szabó Péter, Szántó Mihály, Kis István, Mádi Mihály, Korodi János, Sigrí Mi-hály, Péror Péter, Sebestyén János, Pásztor András és Szilassy István kivégzése. Okmánytár. a.) Khloss Mátyás jelentése a zendülők táboráról Lotheringeni Ferencz hercegre. b.) Debreczen városa által elfogatott Nagy Miklós vallomása nyomán megküldi Bihar megyének némely felkelők névsorát. c.) Névjegyzéke a lázadókra. d.) A helytartó tanácsnak március 29-iki közgyűlésen kiírdetett értesítése, hogy ő Felsége arany lánczsal jutalmaz meg néhány urat. e.) A felkelő nemesség és nemzetiség, kik a lázadás elnyomásában segítettek, haza bocsátatnak. f.) Péror veszedelme. g.) Rendelet, hogy a lázadás részesait szorgalmasan ki kell kutatni, házait megvizsgálni s a nálók találtató gyanu irományokat le kell foglalni. h.) Az executio. i.) Békés megye hálaíratá b. Orsz Istvánhoz. j.) Bihar megye átirata le kell foglalni. k.) Az executio. l.) Békés megye hálaíratá b. Orsz Istvánhoz. m.) Bihar megye átirata le kell foglalni. n.) Rimanozy Bihar megyétől részletes kimutatást kér, a szenvedett kárairol táborász alatt stb. o.) A Péror lázadása. p.) Új Szomorú ének. q.) Befejző jegyzetek.